

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Факультет фінансів та обліку
Кафедра економічної експертизи та аудиту бізнесу

Аудит та аналіз фінансового стану підприємства

спеціальність: 071 – Облік і оподаткування

освітньо-професійна програма Економічна експертиза та аудит бізнесу

Випускова кваліфікаційна робота за освітнім ступенем «магістр»

Виконав студент
групи ОАБм-21
Кацан А.Б. .

Науковий керівник:
к.е.н., доцент
Литвин З.Б..

Тернопіль 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	7
1.1. Функціональна роль аналізу, його сутність в діяльності підприємства.....	7
1.2. Методичні підходи до оцінки фінансового стану.....	19
1.3. Інформаційне забезпечення аналізу фінансового стану суб'єкта господарювання.....	30
Висновки до 1 розділу	40
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА.....	41
2.1. Загальна оцінка майна суб'єкта господарювання.....	41
2.2. Аналіз платоспроможності підприємства.....	53
2.3. Аналіз показників фінансової стійкості підприємства.....	63
Висновки до 2 розділу	77
РОЗДІЛ 3. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ АУДИТУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА	
3.1. Теоретичні основи організації аудиту	78
3.2. Методика аудиту фінансового стану підприємства.....	85
Висновки до 3 розділу	95
ВИСНОВКИ	96
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	102
ДОДАТКИ.....	110

РОЗДІЛ 1

АНАЛІЗ ЯК ІНСТРУМЕНТ

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

1.1. Функціональна роль аналізу, його сутність в діяльності підприємства

Вивчення досвіду трансформаційних процесів у нашій державі свідчить про надто велику кількість економічно недоцільних бізнес-проектів. Звичайно, не останню роль у невдачах вітчизняних і зарубіжних бізнесменів відіграє постійна нестабільність зовнішнього середовища господарювання, але внутрішні чинники також не слід ігнорувати. Якнайповніше уявлення про ситуацію на підприємстві можна отримати лише за допомогою аналізу його фінансового стану та результатів виробничо-господарської діяльності. Для подолання хоча б частини дестабілізуючих факторів доцільно підняти економічний аналіз підприємств та організацій на якісно новий рівень.

Вихідною економічною категорією, яка визначає сутність аналізу фінансового стану та його функціональну роль в процесі здійснення господарської діяльності є категорія «фінансовий стан». Саме розуміння цієї економічної категорії закладають засади для визначення сутнісних рис та обґрунтування методичних підходів до аналізу.

Проблемним аспектам та управлінням фінансовим станом підприємства присвячено багато наукових праць. Серед них праці зарубіжних і вітчизняних вчених, а саме: Г.І. Андрєєва, С.Б. Барнгольц, О.Я. Базілінської, М.С. Білик, А.Г. Загородного, І.І.Караκος, Г.І. Кіндрацької, Б.М. Литвин, А.Ш. Маргуліс, П.Я. Поповича, М.В.Стельмах, І.Д.Фаріона, Т.О. Фролової, А. Д. Шеремети, та інших.

В економічній літературі існує багато визначень «фінансового стану підприємства». Фінансовий аналіз є складовою частиною фінансового менеджменту й аудиту. Неможливо ухвалити рішення щодо керування

капіталом і мінімізувати фінансові ризики без знання методики фінансового аналізу.

Фінансовий аналіз – це процес дослідження фінансового стану та результатів фінансової діяльності підприємства з метою виявлення резервів подальшого підвищення його ринкової вартості й забезпечення ефективного розвитку. У традиційному розумінні сутність фінансового аналізу полягає в оцінці та прогнозуванні фінансового стану підприємства за даними бухгалтерської звітності та обліку. Фінансовий аналіз – це засіб накопичення трансформації й використання інформації фінансового характеру. Він є одним із головних елементів фінансового менеджменту, аудиту та фінансової політики підприємства.

Розглянемо думки відомих практиків, економістів, науковці, щодо визначення фінансового аналізу.

О.Я. Базилінська розглядає фінансовий аналіз, як сукупність показників, що характеризують наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів підприємства [5].

На думку таких науковців, як Т.С. Пічугіна, С.В. Шубіна, О.Ю. Мірошник, фінансовий аналіз – це сукупність методів, прийомів та інструментів наукового дослідження фінансових відносин суб'єктів господарювання, обумовлених об'єктивними і суб'єктивними чинниками, що знаходять своє відображення у фінансовому обліку і фінансовій звітності[71].

Б. М. Литвин та М.В.Стельмах вважають, що фінансовий аналіз – це метод оцінювання і прогнозування фінансового стану підприємства. Він служить основою обґрунтування рішень у сфері управління фінансовими ресурсами організації [50].

Л. А. Лахтіонова у своїй праці «Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання» пише, що в основі фінансового аналізу лежить аналіз та управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання. Фінансовий аналіз є однією із найважливіших функцій управління [56, с.13].

Т. О.Фролова стверджує, що фінансовий аналіз – це метод оцінки і прогнозування фінансового стану підприємства на основі його бухгалтерської звітності [87, с.9].

Д. В.Шиян, Н.І.Строченко вважають, що фінансовий аналіз це спрямованість на дослідження фінансів підприємства, точніше його фінансового стану як співвідношення різних складників активів і пасивів між собою. Фінансовий аналіз досліджує причини, які призвели до відповідного рівня фінансового стану і пропонує шляхи для його поліпшення [91 , с.5].

Фінансовий аналіз охоплює три головні напрямки і є основою для управління фінансами суб'єкт господарювання. Напрями фінансового аналізу такі :

- ✓ оцінювання фінансових потреб підприємства;
- ✓ розподіл грошових потоків залежно від конкретних планів підприємства, визначення додаткових обсягів залучених фінансових ресурсів та каналів їх одержання – пошук внутрішніх резервів для розширення бази формування власних фінансових ресурсів, кредити комерційних банків, кошти інституційних інвесторів, додаткова емісія цінних паперів тощо;
- ✓ забезпечення системи фінансової звітності, яка б об'єктивно відображала процеси та забезпечувала контроль за фінансовим станом підприємства.

Мета фінансового аналізу – інформаційно забезпечувати прийняття рішень, на які істотно впливають фактичні або прогнозні дані про фінансовий стан підприємства. Йдеться про отримання певної кількості ключевих, найбільш інформативних параметрів, що об'єктивно, всебічно характеризують фінансовий стан підприємства (платоспроможність, фінансова стійкість та незалежність, рентабельність господарської діяльності, ймовірність банкрутства тощо).

Сучасні умови господарювання підвищують відповідальність і самостійність підприємств та інших суб'єктів ринку в підготовці та прийнятті управлінських рішень. Ефективність цих рішень багато в чому буде залежати від об'єктивності, своєчасності та комплексності оцінювання фінансового стану підприємства.

Оцінювання фінансового стану підприємства представляє інтерес для широкого кола суб'єктів ринку:

- ✓ підприємство, яке хоче знати неупереджену думку про свою діяльність і розробити заходи щодо її поліпшення;
- ✓ інвесторів, заінтересованих в ефективності та прийнятті ризиковості інвестування своїх коштів;
- ✓ кредиторів і постачальників, які бажають впевнитись у платоспроможності підприємства;
- ✓ партнерів по бізнесу, які прагнуть встановити з підприємством стабільні і надійні ділові відносини (постачальники, споживачі, транспортувальники, страхові компанії та ін.).

Фінансовий аналіз необхідно розглядати як складову загального, повного, всебічного аналізу господарської діяльності, що охоплює два взаємопов'язані блоки: фінансовий аналіз і управлінський аналіз. Слід зазначити, що такий розподіл аналізу є в певній мірі умовним і відповідає розподілу бухгалтерського обліку на підприємстві на фінансовий та управлінський, що вважається об'єктивною потребою в процесі діяльності підприємства в умовах ринку [93].

Фінансовий аналіз є важливою функцією управління виробництвом. Від умов виконання цієї функції, розміщення системи, залежить його організація. Процес управління охоплює добір інформації про об'єкт, вивчення її та прийняття рішень на основі проведеного аналізу. Фінансовий аналіз, як одна із функцій управління займає місце між функціями збору інформації і функціями прийняття рішень (планування, регулювання, контроль).

1.2. Методичні підходи до оцінки фінансового стану

Для забезпечення якісного та детального фінансового аналізу необхідно знати і вміти користуватися загальними концептуально-методичними підходами та методами і моделями його здійснення.

На основі фінансового аналізу базується фінансове забезпечення стратегії та політики підприємства на перспективний період. Без фінансового аналізу не можливі планування, прогнозування, бюджетування, ефективне розміщення фінансових ресурсів, аудит.

Методика фінансового аналізу включає три взаємозалежних блоки:

- аналіз показників прибутку та рентабельності підприємства;
- аналіз фінансового стану підприємства;
- аналіз ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства.

Метод аналізу реалізується через сукупність прийомів дослідження. Правильно вибраний метод аналізу обумовлює його результат, ефективність дослідження фінансового розвитку підприємства [59, с. 12]

Відомі фахівці Білик М.С., Кіндрацька Г.І., Загородній А.Г. вважають, що для досягнення основної мети аналізу фінансового стану підприємства можуть застосовуватися різні методи аналізу. Методи фінансового аналізу – це комплекс науково-методичного інструментарію для оцінки фінансового стану підприємства [35].

Проаналізувавши літературні джерела авторів, які досліджували дане питання можна визначити переваги і недоліки таких методів оцінки фінансового стану підприємства: інтегральний; коефіцієнтний; рівноважний; безбитковий; комплексний.

На думку О.Я. Базилінської, використання видів, прийомів і методів фінансового аналізу для конкретних цілей вивчення фінансового стану підприємства в сукупності і становить методологію і методику аналізу [5].

Професор, Б.М. Литвин, у своїй праці «Фінансовий аналіз» стверджує, що метод фінансового аналізу це - науково обґрунтована система теоретико-

пізнавальних категорій, принципів, способів та спеціальних прийомів дослідження, що дозволяють приймати обґрунтовані управлінські рішення та базуються на діалектичному методі пізнання [50].

Шеремет О. О. вважає, що метод фінансового аналізу визначається змістом та особливостями предмету, цілями, вимогами і завданнями, які постають перед аналізом. Під методом фінансового аналізу розуміється діалектичний метод підходу до вивчення фінансових процесів в їх становленні та розвитку [92].

Отже, метод фінансового аналізу – це системне комплексне дослідження, взаємопов'язане визначення інформації фінансового характеру з метою її об'єктивної оцінки, виявлення резервів підвищення ефективності використання фінансових ресурсів та забезпечення необхідною інформацією для прийняття оптимальних рішень з управління ними.

Характерними особливостями методу фінансового аналізу є:

- ✓ використання системи показників, які дають характеристику діяльності підприємства;
- ✓ вивчення причин змін цих показників;
- ✓ виявлення та вимірювання взаємозв'язку між ними з метою підвищення ефективності.

Методи фінансового аналізу – це комплекс науково-методичних інструментів та принципів дослідження фінансового стану та фінансових результатів діяльності підприємства.

Сьогодні розглядається розгалужена класифікація методів для аналізу фінансового стану суб'єкта господарювання. Вона включає формалізовані і неформалізовані, графічні, математичні, коефіцієнтні методи та моделі (рис.1.5.) . В економічній теорії та практиці існують різні класифікації методів економічного аналізу загалом і фінансового аналізу зокрема.

Класифікація розрізняє неформалізовані і формалізовані методи аналізу.

Неформалізовані (евристичні) методи аналізу ґрунтуються на описуванні аналітичних процедур на логічному рівні. Тут відсутні жорсткі

аналітичні взаємозв'язки та залежності. До неформалізованих належать такі методи, як: експертних оцінок та сценаріїв; порівняльні; психологічні; морфологічні; побудови системи аналітичних таблиць. побудови системи показників.

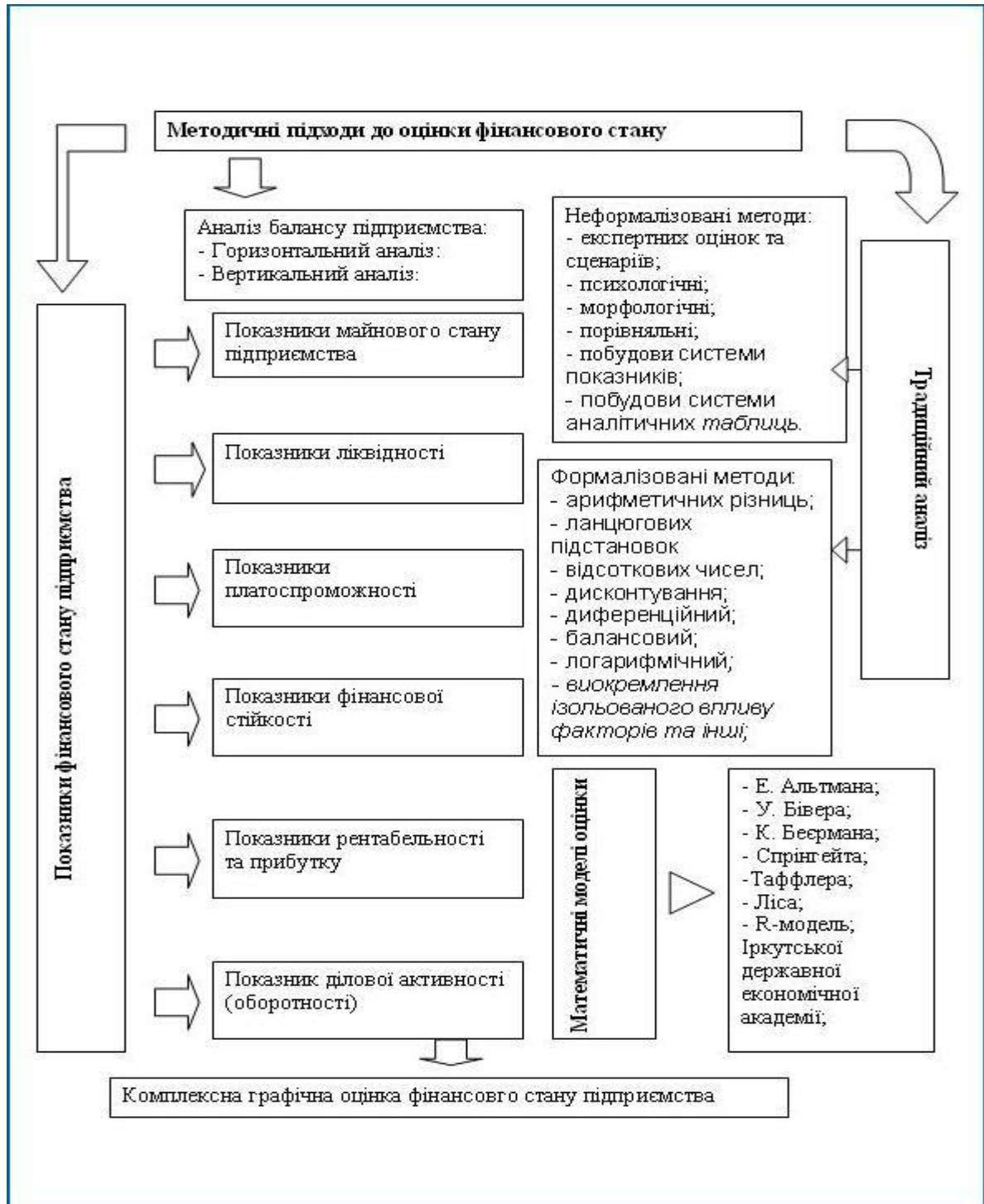

Рис. 1.5. Класифікація методичних підходів до аналізу показників фінансового стану підприємств [72]

Фінансовий аналіз здійснюється за допомогою різних моделей, які дають змогу структурувати та ідентифікувати взаємозв'язки між основними показниками. Існують три основні типи моделей, які використовуються в процесі аналізу фінансового стану підприємства:

- ✓ дескриптивні;
- ✓ предикативні;
- ✓ нормативні.

Дескриптивні моделі (описового характеру) є основними для оцінювання фінансового стану підприємства. До них належать: побудова системи звітних балансів; подання фінансових звітів у різних аналітичних розрізах; вертикальний і горизонтальний аналіз звітності; трендовий аналіз; аналіз відносних показників і коефіцієнтів; порівняльний, або просторовий аналіз; факторний аналіз; система аналітичних коефіцієнтів. Дескриптивні моделі ґрунтуються на використанні інформації з бухгалтерської звітності.

Предикативні моделі – це моделі прогностичного характеру. Вони використовуються для прогнозування доходів та витрат підприємства, його майбутнього фінансового стану. Найпоширеніші з них:

- 1) розрахунки точки критичного обсягу продажу (аналіз беззбитковості);
- 2) побудова прогностичних фінансових звітів;
- 3) моделі динамічного аналізу (жорстко-факторні детерміновані моделі та регресійні моделі);
- 4) моделі ситуаційного аналізу.

Нормативні моделі – це моделі, які дають можливість порівнювати фактичні результати діяльності підприємства з нормативними. Ці моделі використовуються, як правило, у внутрішньому фінансовому аналізі, їх сутність полягає у встановленні нормативів на кожну статтю витрат для відповідних технологічних процесів, видів виробів та з'ясуванні причин відхилень фактичних даних від цих нормативів [87, с.15].

Дослідження показують, що складність у проведенні фінансового аналізу полягає у неритмічності та слабкості використання прийомів і методів фінансового аналізу у діяльності підприємств. Так, у праці науковця О.В.Олійника, зазначено, що:

- 87% – 90,5% головних бухгалтерів користувались аналітичними прийомами переважно на власний розсуд, за потребою;
- спостерігається зниження рівня використання аналізу серед керівників лінійних підрозділів (з 31% до 22 %.);
- суб'єкти господарювання часто взагалі не визначають структурний підрозділ, до функціональних обов'язків працівників якого належить проведення аналізу;
- власники рідко зацікавлені у проведенні комплексного аналізу фінансового стану, а якщо він і проводиться, то з метою отримання додаткових кредитних коштів, тобто на вимогу фінансово-кредитних установ;
- серед аудиторів здійснення прогностичного аналізу складає приблизно 12 %,
- на підприємствах такі дослідження займають лише 5 % усього обсягу аналітичних робіт.

Згідно дослідження аудитори констатували, що в процесі своєї професійної діяльності застосовують економічний аналіз:

- 22 % щоразу при проведенні аудиторських перевірок;
- 26 % – виключно за наявності конкретного замовлення клієнта;
- більше 50 % – за потребою, на власний розсуд [65].

Наведені дані свідчать, що на сьогоднішній день у більшості вітчизняних власників та менеджерів, а також державних службовців відсутнє комплексне бачення переваг здійснення максимально повного та об'єктивного аналізу фінансового стану, що у значній мірі і визначає негативні тенденції щодо покращення фінансових показників діяльності, а також низьких кредитних позицій національних компаній на ринку капіталу, негативного інвестиційного клімату загалом.

Не зважаючи на те, що усі прийоми мають немалу кількість недоліків, водночас варто звернути увагу, що при проведенні аналізу фінансового стану українські суб'єкти господарювання стикаються з проблемою, пов'язаною з нестабільністю економіки.

У зв'язку з нестабільністю національної валюти, в умовах постійної зміни інформації багато фінансово-економічних показників, розрахованих на певний час, повністю втрачають свою цінність для аналізу, тобто в результаті проведення аналізу не можна стверджувати про його достовірність та актуальність.

Ще одним негативним моментом здійснення аналізу показників фінансового стану дослідники визначають нерозвиненість фондового ринку, де б обертались акції акціонерних підприємств, і по яким можна було б судити про положення емітентів, їх фінансовий стан та розвиток. Крім того, нестабільність законодавчої бази (фінансового, податкового права) також ускладнює проведення аналізу фінансового стану підприємства [34].

1.3. Інформаційне забезпечення аналізу фінансового стану суб'єкта господарювання

Аналітична діяльність буде ефективною за умови, якщо її висновки ґрунтуються на своєчасній, достатній і достовірній інформації. Основними джерелами інформації, що використовується при дослідженні господарської діяльності, є: законодавчі акти; норми і нормативи витрат ресурсів (виробничі, кошторисні, планово-виробничі); проектно-кошторисні дані, різна нормативно-довідкова інформація; прогнозно-планові показники, дані оперативно-технічного, аналітичного і синтетичного обліку, статистична та фінансова звітність; різні позаоблікові джерела – акти ревізій і аудиторських обстежень, матеріали нарад, особисті спостереження тощо.

Основними джерелами інформації є: законодавчо-правова, нормативно-планова, облікова, звітна інформація, позасистемна інформація (рис.1.7).
інших кодексах України [71 , с.81].

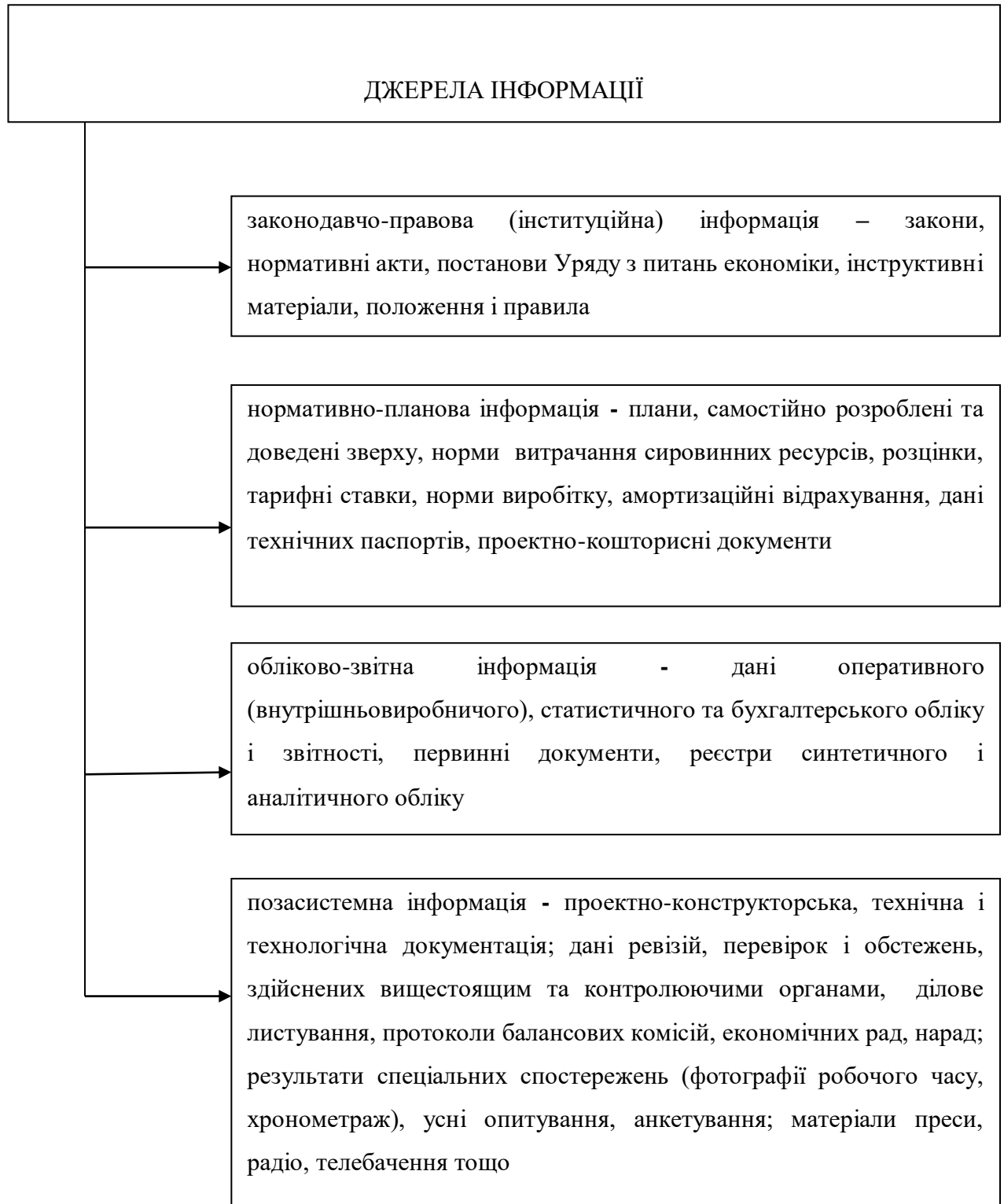

Рис.1.7. Джерела інформації аналізу господарської діяльності

Фінансова звітність – це сукупність форм звітності, які складені на основі даних фінансового обліку з метою надання зовнішнім і внутрішнім користувачам узагальненої інформації про фінансовий стан у вигляді, який зручний та зрозумілий для прийняття цими користувачами певних ділових рішень.

У світовій та національній практиці побудова фінансової звітності базується на принципах:

- ✓ відкритості інформації;
- ✓ зрозумілості фінансової звітності особам, які приймають ділові рішення на її основі;
- ✓ корисності чи значущості та вірогідності;
- ✓ припущень і обмежень, які дають змогу адекватної інтерпретації фінансової звітності.

Головна мета аналізу фінансових звітів – це своєчасно виявляти й усувати недоліки у фінансовій діяльності та знаходити резерви покращення фінансового стану підприємства і його платоспроможності [71, с. 13].

Правові засади складання та подання фінансової звітності в Україні визначено Законом «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» Фінансова звітність підприємства включає:

- «Баланс» (Звіт про фінансовий стан),
- «Звіт про фінансові результати» (Звіт про сукупний дохід);
- «Звіт про рух грошових коштів» (За прямим методом);
- «Звіт про рух грошових коштів» (За непрямим методом);
- «Звіт про власний капітал»;
- «Примітка до фінансової звітності» [70, с.14].

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Загальна оцінка майна суб'єкта господарювання

В сучасних умовах господарювання підприємства здійснюють виробничо-господарську діяльність самостійно, але конкуренція, що полягає в змаганні підприємств за споживачами їхньої продукції, змушує враховувати інтереси виробника й побажання покупців та виробляти ту продукцію, яка їм потрібна. Суб'єкти господарювання, які програли в цій боротьбі, зазвичай стають банкрутами, тобто не можуть оплатити вартості товару, робіт, послуг, розраховуватися з бюджетом. Для того, щоб запобігти катастрофі, підприємство мусить постійно стежити за ситуацією на ринку і забезпечувати високу конкурентоспроможність своєї продукції. Одним із інструментів з'ясування реальної конкурентоспроможності є аналіз фінансового стану підприємства.

Аналіз фінансового стану є постійною необхідністю, тому що не можна вести господарство без аналізу його доходів та витрат. Це було важливо завжди, а тим більше – сьогодні, коли високий рівень конкуренції.

Проблемні питання управління фінансовим станом підприємства висвітлювали у своїх працях відомі економісти, практики та науковці серед яких варто виділити Г. І. Андрєєва, М. С. Білик, Л. А. Лахтіонова, Б. М. Литвин, Є.В. Мних, П. Я. Попович, Г. В. Савицька, М. Г. Чумаченко, А.Д. Шеремета та багатьох інших.

Авторам вдалось успішно розділити аналіз фінансового стану підприємства на напрямки, за якими результати є більш правильними та зрозумілими. До кожного окремо взятого показника було розроблено пояснення та шляхи, за допомогою яких його можна покращити.

Водночас залишаються питання теоретичного та прикладного характеру все ще досить дискусійними:

- відсутня єдність у визначенні єдиного підходу до здійснення оцінки фінансового стану підприємства;
- система показників оцінки – не систематизована, не уніфікована;
- порогові значення розглядаються з різних позицій.

Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів [7].

Фінансова діяльність підприємства повинна бути спрямована на забезпечення систематичного надходження і ефективного використання фінансових ресурсів, дотримання розрахункової і кредитної дисципліни, досягнення раціонального співвідношення власних і залучених коштів, фінансової стійкості з метою ефективного функціонування підприємства. Саме цим зумовлюється необхідність і практична значущість систематичної оцінки фінансового стану підприємства, якій належить суттєва роль у забезпеченні його стабільного фінансового стану.

Динаміку змін у структурі активів і пасивів можна оцінити, порівнюючи абсолютні суми залишків за кожною статтею балансу на кінець періоду із залишками на початок. Таким порівнянням підлягають також підсумкові величини за розділами.

Структурний аналіз балансу доцільно зосередити на таких двох аспектах:

- а) яким чином розподілені активи підприємства, до яких вкладений капітал, яка структура активів;
- б) яким чином розподілені джерела цих активів між довгостроковою, короткостроковою заборгованістю і власним капіталом.

Отже, істотних структурних зрушень ні в активах ні в пасивах підприємства не відбулося.

Для коригування фінансової стратегії підприємства доцільно здійснювати трендовий аналіз окремих статей балансу за 2-3 роки з використанням методів математичної статистики. З метою поглиблення аналізу про майновий стан підприємства доцільно застосувати такі аналітичні показники, як: активна частина основних засобів; коефіцієнт зносу основних засобів; коефіцієнт оновлення; коефіцієнт вибуття.

2.2. Аналіз платоспроможності підприємства

Сьогодні питанням аналізу платоспроможності та ліквідності приділяють особливу увагу. Переважна більшість науковців розглядають аналіз ліквідності і платоспроможності як необхідну умову розробки і прийняття оптимальних управлінських рішень щодо управління ними або можливостей кредитування й інвестування. В обох випадках важливим є не тільки ступінь ліквідності і платоспроможності, а й фактори, що його зумовлювали.

На думку Н.В. Тарасенко Н.В. аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства доцільно розпочинати зі складання і аналізу платіжного календаря, після цього здійснювати аналіз ліквідності балансу, розрахунок та оцінку коефіцієнтів (традиційних) ліквідності і завершувати аналіз аналізом причин фінансових ускладнень та можливості відновлення (втрати) платоспроможності [84,с.280-287].

Найбільш комплексним є підхід Л.С.Васильєвої, яка розглядає аналіз ліквідності і платоспроможності як: аналіз ліквідності активів; аналіз зобов'язань за ступенем терміновості оплати; оцінка ліквідності балансу з урахування фактора часу (за групами) (розраховуються абсолютні і відносні відхилення за кожною групою); аналіз ліквідності балансу за допомогою

фінансових коефіцієнтів ліквідності; розрахунок показників неплатоспроможності (банкрутства) підприємства; поглиблений аналіз неплатоспроможності на основі аналізу платіжного календаря; прогнозування платіжних можливостей підприємства [14, с. 442-491].

Про необхідність факторного аналізу наголошують лише окремі автори, зокрема, Г.В. Савицька та Р.О. Костирко, Ю. С. Цал-Цалко [81, 41.с.321-322, 88] при цьому зосереджуючи увагу на факторному аналізі тільки одного показника. Отже, за більшістю методик аналіз ліквідності та платоспроможності мало придатний для розробки і прийняття оптимальних управлінських рішень.

Ю.С. Цал-Цалко аналіз ліквідності розглядає як аналіз ліквідності активів, при цьому, за методикою він мало відрізняється від традиційного аналізу ліквідності і включає групування активів за ступенем їх ліквідності, розрахунок інтегрального показника ліквідності активів, визначення швидкості та щоденної суми трансформації дебіторської заборгованості і товарних запасів у грошові кошти, визначення термінів погашення кредиторської заборгованості, а аналіз платоспроможності включає групування зобов'язань за терміном їх погашення, порівняння відповідних груп активів і пасивів за традиційними нерівностями, розрахунок абсолютного надлишку (нестачі) активів, відносних показників платоспроможності (які відповідають трьом основним показникам ліквідності), інтегрального показника платоспроможності за трьома попередніми, факторний аналіз платоспроможності (загального показника платоспроможності), оцінку можливості відновлення та збереження платоспроможності, визначення можливих термінів погашення зобов'язань та їх суми, визначення поточної платоспроможності [88, с.308-326].

М. Д. Поддєрьогін розглядає аналіз ліквідності як аналіз процесу надходження коштів від господарської діяльності і формування залишку коштів після погашення зобов'язань перед бюджетом та цільовими фондами, а також виплати дивідендів, аналіз структури кредиторської заборгованості,

визначення чи є вона «стійкою», чи є простроченою, порівняння обсягу поточних зобов'язань з наявністю ліквідних коштів (розрахунків та аналіз основних показників ліквідності), аналіз платоспроможності як аналіз поточної та перспективної платоспроможності [74, с. 364].

Керівникам підприємства необхідно володіти достовірною інформацією про наявність коштів, необхідних для розрахунків з постачальниками, з персоналом підприємства, щодо заробітної плати, за платежами до бюджету, за позиками тощо. Банківські установи також зацікавлені в оцінці платоспроможності при визначенні кредитоспроможності потенційного клієнта, підприємства-партнера, які надають комерційний кредит, або вирішують питання про відтермінування платежів.

Метою аналізу ліквідності і платоспроможності підприємств є інформаційно-аналітичне забезпечення розробки і прийняття оптимальних управлінських рішень щодо забезпечення оптимальної ліквідності та платоспроможності підприємств.

Платоспроможність – це можливість організації наявними грошовими ресурсами своєчасно погасити свої строкові зобов'язання. Платоспроможність розглядається як один з індикаторів фінансового стану суб'єкта господарювання. До платіжних засобів відносять грошові кошти, короткострокові цінні папери та частку дебіторської заборгованості щодо якої є впевненість у надходженні. До строкових зобов'язань включають поточні пасиви: короткострокові кредити банків, кредиторську заборгованість за товари, роботи, послуги, бюджету тощо. Перевищення платіжних засобів над строковими зобов'язаннями характеризує підприємство як платоспроможне.

Про неплатоспроможність підприємства свідчить відсутність грошей на розрахунковому та інших рахунках в банку, наявність прострочених кредитів банку, позик, заборгованості фінансовим органам, тривале порушення термінів виплат заробітної плати тощо. Причини неплатоспроможності підприємства відображені на рис.2.2.[71, с.99].

Розрізняють поточну і перспективну платоспроможність. Поточна платоспроможність це та, що склалася на певний момент часу. Перспективна платоспроможність це та, що очікується в короткостроковій, середньостроковій і довгостроковій перспективі.

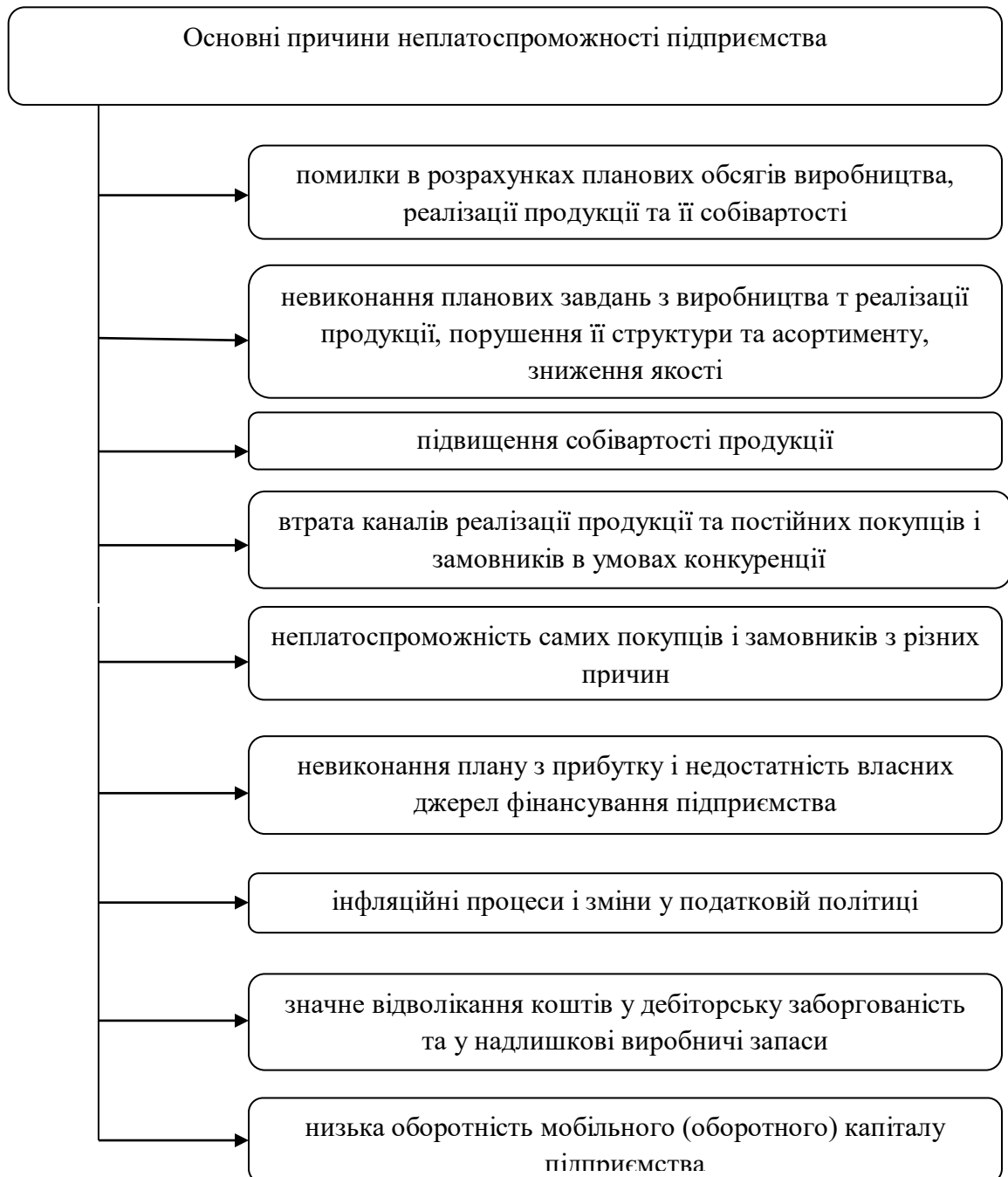

Рис. 2.2. Причини неплатоспроможності підприємства

Поточна платоспроможність означає наявність у достатньому обсязі коштів і їхніх еквівалентів для розрахунків за кредиторською заборгованістю,

що вимагає негайного погашення. Тому основними індикаторами поточної платоспроможності є наявність достатньої суми коштів і відсутність в підприємстві прострочених боргових зобов'язань.

Перспективна платоспроможність забезпечується погодженістю зобов'язань і платіжних зобов'язань впродовж прогнозного періоду. Він залежить від складу, обсягів і ступеня ліквідності поточних активів. При внутрішньому аналізі платоспроможність прогнозується на основі вивчення грошових потоків. Зовнішній аналіз платоспроможності здійснюється, як правило, на підставі вивчення показників ліквідності.

Характеристику видів платоспроможності відображено у таблиці 2.8.

Таблиця 2.8.

Характеристика видів платоспроможності

Поточна	Перспективна
<p>По-перше, характеризує поточний стан розрахунків на підприємстві та аналізується на основі даних про його фінансові потоки: приток грошових коштів має забезпечити покриття поточних зобов'язань підприємства.</p> <p>По-друге, означає спроможність підприємства сплатити свої поточні зобов'язання негайно або найближчому майбутньому, тому поточна платоспроможність тотожна поняттю ліквідності підприємства (здатності перетворити активи в грошову форму за короткий час)</p>	<p>По-перше, визначає можливість підприємства у майбутньому (в середньостроковій та довгостроковій перспективі) вчасно розраховуватися за своїми зобов'язаннями</p> <p>По-друге, тісно пов'язана з поняттям фінансової стійкості підприємства та залежить від оптимального розміщення його активів і джерел їх формування.</p>

Поточна і перспективна платоспроможність залежить від рівня ліквідності активів. Ліквідність доцільно розглядати у двох аспектах:

- як час, необхідний для реалізації активу;
- як суму, одержану від реалізації активу.

В практичній діяльності розрізняють ліквідність активів, ліквідність балансу і ліквідність підприємства

Рис. 2.3. Види ліквідності

Під ліквідністю активів розуміють здатність їх до трансформації у грошові засоби, а ступінь ліквідності активів визначається проміжком часу, необхідним для перетворення у грошову форму. Чим менше потрібно часу для інкасації певного активу, тим вища буде його ліквідність.

Ліквідність балансу – це можливість суб'єкта господарювання перетворити активи в готівку і погасити свої платіжні зобов'язання. Відмінність цього поняття від ліквідності активів полягає в тому, що ліквідність балансу відображає міру погодженості обсягів і ліквідності активів з сумами і термінами погашення зобов'язань, а ліквідність активів визначається без відношення до пасиву балансу.

Ліквідність організації – це більш загальне поняття, ніж ліквідність балансу. Остання передбачає пошук платіжних засобів тільки за рахунок внутрішніх джерел, тобто реалізації активів. Організація може залучати позикові кошти зі сторони, якщо вона має досить високий рівень інвестиційної привабливості. Тому, оцінюючи ліквідність підприємства, необхідно враховувати його фінансову стійкість, тобто здатність позичати кошти з різних джерел, збільшувати акціонерний капітал, реалізувати активи, швидко реагувати на кон'юнктуру ринку тощо.

2.3. Аналіз показників фінансової стійкості підприємства

Фінансова стійкість в першу чергу характеризує ступінь фінансової залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування і свідчить про його плато- і кредитоспроможність.

Оцінюючи фінансову стійкість підприємства, слід враховувати наступне:

- власники підприємства віддають перевагу допустимому зростанню частки позикових коштів;
- кредитори – навпаки частіш за все співпрацюють із суб'єктами господарювання з високою часткою власного капіталу

Фінансова стійкість підприємства є однією з головних умов життєдіяльності, розвитку й забезпечення високого рівня конкурентоспроможності підприємства. Саме фінансова стійкість підприємства характеризує ефективність операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, а також містить необхідну інформацію для інвесторів, постачальників, власників.

Фінансова стійкість підприємства залежить від ефективного управління фінансовими ресурсами підприємства і визначається оптимальною структурою активів, оптимальним співвідношенням власних і позикових коштів, оптимальним співвідношенням активів і джерел їх фінансування.

Для розкриття сутності економічної категорії «фінансова стійкість» науковці, як зарубіжні, так і вітчизняні, використовують різні підходи, внаслідок чого виникає велика кількість трактувань цієї категорії, які висвітлюють її різні сторони. Неузгодженість категоріального апарату генерує різні підходи для визначення фінансової стійкості підприємства. Як наслідок, ці підходи є важко порівнювальними, а тому проблема щодо трактування даної категорії залишається відкритою. Унаслідок акцентування науковцями поняття фінансової стійкості з різних економічних позицій,

сформувались різні підходи щодо розуміння цієї категорії, що становить основу проблематики в науковій літературі.

Фінансову стійкість підприємства висвітлено в багатьох працях як вітчизняних, так й іноземних авторів. Значний внесок зробили М.Д.Білик, Л.Н.Лахтіонова, Б.М.Литвин, Г.В. Савицька, А.М.Поддєрьогін, О.М.Рудницька, М.Я.Коробов, О.В. Яріш, О.С.Філімоненков, Н.А.Мамонтова, Г.О. Крамаренко, Ю.С. Цал-Цалко, А.Д. Шермет, К.В.Ізмайлова та інші.

В економічній літературі щодо трактування сутності фінансової стійкості не існує єдиної думки. Так, під фінансовою стійкістю підприємства розуміють:

- характеристику стану фінансових ресурсів підприємства та результативність їх розміщення;
- ступінь залежності підприємств від залучених джерел фінансування;
- результат діяльності;
- стан рахунків підприємства, які гарантують його платоспроможність;
- ліквідність;
- прибутковість та кредитоспроможність.

Проведений аналіз науково-методичних джерел свідчить про неоднозначність у визначенні поняття «фінансова стійкість» (табл. 2.10.).

До найважливіших економічних проблем в сучасних умовах господарювання належить визначення меж фінансової стійкості підприємства. Фінансова стійкість характеризує рівень фінансової незалежності підприємства щодо володіння своїм майном і його використання. Фінансова стійкість має характеризуватися таким оптимальним станом фінансових ресурсів, який би задовольняв потреби розвитку підприємства.

Недостатня фінансова стійкість може призвести до неплатоспроможності підприємства і відсутності у нього коштів для розвитку виробництва і взагалі для діяльності господарюючого суб'єкта.

Надлишкова фінансова стійкість також негативно впливає на виробничо-торгівельну діяльність, оскільки гальмує її розвиток, збільшуючи витрати підприємства надлишковими запасами і резервами.

Таблиця 2.10.

Методичні підходи щодо трактування поняття «фінансова стійкість»

№	Автор	Визначення
1.	Білик М.Д., Павловська О.В. [7]	Фінансова стійкість – це забезпеченість активів підприємства стійкими джерелами їх формування, гарантована платоспроможність, незалежність від випадковостей ринкової кон'юнктури і поведінки партнерів.
2.	Ізмайлова К.В. [31]	Фінансова стійкість характеризує ступінь фінансової незалежності підприємства щодо володіння своїм майном і його використання.
3.	Лахтіонова Л.А. [47]	Фінансова стійкість – це динамічна інтегральна характеристика здатності системи трансформації ресурсів і ризиків повноцінно (з максимальною ефективністю і мінімальним ризиком) виконувати свої функції, витримуючи вплив чинників зовнішнього і внутрішнього середовища.
4.	Литвин Б.М. [50]	Фінансова стійкість характеризує рівень фінансової незалежності підприємства щодо володіння своїм майном і його використання. Вона відображає постійне стабільне перевищення доходів над витратами, вільне маневрування грошовими коштами підприємства, здатність шляхом ефективного їх використання забезпечити розширений процес виробництва і реалізації продукції.
5.	Савицька Г.В. [81]	Фінансова стійкість – це здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у мінливому внутрішньому і зовнішньому середовищі, що гарантує його платоспроможність та інвестиційну привабливість у довгостроковій перспективі в межах допустимого рівня ризику.
6.	Цал-Цалко Ю.С. [88]	Фінансова стійкість – це стан активів (пасивів) підприємства, що гарантує постійну платоспроможність.

Примітка. Складено автором на основі джерел [7, 31, 47, 50, 81, 88]

Білик М.Д., Павловська О.В. вважає, що фінансова стійкість підприємства забезпечується при відповідності попиту і пропозиції на ринку, а також незалежністю поведінки партнерів. На нашу думку, це не є визначальними ознаками фінансової стійкості, а лише екзогенні фактори її впливу [7].

Ізмайлова К. В. дану категорію характеризує як ступінь фінансової незалежності. Фінансову стійкість сучасного підприємства недостатньо розглядати лише з позиції аналізу його ліквідності та фінансової незалежності, оскільки дане поняття є комплексним та багатофакторним[31].

Твердження Лахтіонової Л. А., на нашу думку, є непереконливим: по-перше, в ньому дається вузьке визначення системи; по-друге, незрозумілим є ставлення автора до показників платоспроможності і ліквідності та важливості їх для визначення фінансової стійкості [47].

Вичерпну відповідь дає Литвин Б.М., який стверджує, що фінансова стійкість – це такий стан підприємства, за якого забезпечується стабільна фінансова діяльність, постійне перевищення доходів над витратами, вільний обіг грошових коштів, ефективне управління фінансовими ресурсами, безперервний процес виробництва і реалізації продукції, розширення й оновлення виробництва, оскільки дане визначення охоплює аналіз всіх сфер діяльності підприємства, що і включає в себе поняття «фінансова стійкість»[50].

Вдалим є визначення Савицької Г. В., в якому фінансова стійкість розглядається вже не як стан підприємства, а здатність суб'єкта господарювання забезпечувати та зберігати рівновагу активів та пасивів. В даному визначенні чітко вказано, що фінансова стійкість підприємства гарантує його інвестиційну привабливість, яка в свою чергу має статус «гаранту» ефективного бізнесу [81].

Не зовсім коректним є визначення поняття «фінансова стійкість» вченим Цал-Цалко Ю. С. На нашу думку, в даному трактуванні цього поняття

доцільно вживати не «стан активів (пасивів)», а забезпеченість активів підприємства джерелами їх формування, тобто пасивами [88].

Отже, аналіз щодо трактування поняття «фінансова стійкість» дає змогу визначити, що дана категорія розглядається у вузькому та широкому значеннях.

Фінансова стійкість відображає постійне стабільне перевищення доходів над витратами, вільне маневрування грошовими коштами підприємства, здатність шляхом ефективного їх використання забезпечити розширений процес виробництва і реалізації продукції [47, с. 246] .

Основне завдання аналізу фінансової стійкості полягає у визначенні спроможності підприємства протистояти негативній дії різних факторів (зовнішніх, внутрішніх, непередбачуваних), що впливають на його фінансовий стан.

Аналіз фінансової стійкості підприємства здійснюється за даними бухгалтерського балансу шляхом розрахунку відносних показників, оскільки абсолютні показники балансу в умовах інфляційних процесів важко привести в порівняльний стан. Відносні показники можна порівнювати з:

- ✓ нормативними значеннями для оцінювання ступеня ризику і прогнозування можливості банкрутства;
- ✓ аналітичними даними інших підприємств, що дає змогу виявити сильні і слабкі сторони підприємства та його можливості;
- ✓ аналітичними даними за попередні періоди для вивчення тенденцій поліпшення або погіршення фінансового стану підприємства [50, с.111].

Коефіцієнт автономії (фінансової незалежності) розраховується:

$$K_{авт} = \frac{\text{Власний капітал (р.1495)}}{\text{Підсумок балансу (р.1900)}} \quad (2.1.)$$

Коефіцієнт $K_{авт}$ характеризує частку власного капіталу в загальній сумі авансованих коштів. Чим більше значення цього показника, тим більшою є фінансова стійкість. У загальній величині фінансових ресурсів частка

власного капіталу не повинна бути меншою ніж 50%, тобто $K_{авт.} > 0,5$.
Мінімальне значення коефіцієнта автономії ($K_{авт.} = 0,5$) свідчить про те, що всі зобов'язання підприємства можуть бути покриті його власними коштами.

Коефіцієнт фінансової стабільності розраховується:

$$K_{ст} = \frac{\text{Власний капітал (р.1495)}}{\text{Загальна сума зобов'язань та забезпечень (р.1595+р.1695)}} \quad (2.2.)$$

Коефіцієнт показує, що суб'єкт господарювання не залежить від зовнішніх фінансових джерел. Оптимальне значення показники повинно становити більше 1.

Коефіцієнт маневреності робочого капіталу розраховується:

$$K_{м.р.к.} = \frac{\text{Власні оборотні кошти (р.1195-р.1695)}}{\text{власний капітал (р.1495)}} \quad (2.3.)$$

Значення $K_{м.р.к.}$ показує частку власного капіталу, що використовується для фінансування поточної діяльності підприємства.. Зростання даного коефіцієнта позитивно характеризує зміни у фінансовому стані організації, оскільки свідчить про збільшення можливості вільно маневрувати власними коштами. Низький коефіцієнт маневрування обумовлений нераціональною структурою майна підприємства, досить високою часткою необоротних активів. Значення даного коефіцієнта може відчутно змінюватися залежно від галузевої приналежності суб'єкта господарювання.

Коефіцієнт структури капіталу (фінансування) розраховується:

$$K_{с.ф.} = \frac{\text{Короткострокові зобов'язання} + \text{Довгострокові зобов'язання}}{\text{Власний капітал (р.1495)}} \quad (2.4.)$$

Цей коефіцієнт є найбільш загальний щодо оцінки фінансової стійкості підприємства. Значення цього коефіцієнта має становити в межах 0,5-1,0. Це означає, скільки на кожну гривню власних коштів буде припадати позичених. Значення цього коефіцієнт буде свідчити про слабку залежність

підприємства від зовнішніх інвесторів та кредиторів, тобто про високу фінансову стійкість, або навпаки.

Коефіцієнт покриття зобов'язань власним капіталом розраховується:

$$\text{Кп.} = \frac{\text{Довгострокові та короткострокові зобов'язання та забезпечення}}{\text{Власний капітал(р.1495)}}$$

(2.5.)

Коефіцієнт покриття зобов'язань власним капіталом показує достатність власного капіталу товариства для покриття своїх зобов'язань. Низьке значення коефіцієнта характеризує стійкість та стабільність фінансового стану підприємства. Оптимальне значення цього коефіцієнта має бути більше

1. Коефіцієнт ефективності використання активів розраховується:

$$\text{Ке.в.а.} = \frac{\text{Чистий прибуток (ф№2 р.2350)}}{\text{Підсумок балансу(р.1900)}}$$

(2.6.)

Коефіцієнт ефективності використання власних коштів розраховується:

$$\text{Ке.в.в.к.} = \frac{\text{Чистий прибуток (ф2р.2350)}}{\text{Власний капітал (р.1495)}}$$

(2.7.)

Про прибуткову діяльність підприємства свідчать наявність коефіцієнтів ефективності використання активів та власних коштів.

РОЗДІЛ 3

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ АУДИТУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Теоретичні основи організації аудиту

Розвиток України на сучасному етапі характеризується становленням ринкової економіки, її інтеграції в систему міжнародних економічних відносин, виникненням акціонерних компаній, товариств, різних фондів. До розвитку економіки залучаються зовнішні й внутрішні інвестиції, кредити, проводяться емісії цінних паперів тощо. Учасники цих процесів потребують достовірної і неупередженої інформації про фінансово-майновий стан, перспективи розвитку й фінансову стабільність суб'єктів господарювання, нарахування дивідендів.

Перехід України до ринкових відносин виявив необхідність створення нових економічних інститутів, що регулюють взаємини різних суб'єктів підприємницької діяльності, серед яких значне місце повинен займати інститут аудиторства.

Аудит як перевірка публічної бухгалтерської звітності, обліку, первинних документів та іншої інформації щодо фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання з метою визначення достовірності їхньої звітності, обліку, його повноти та відповідності чинному законодавству та встановленим нормативам, набуває все більшої вагомості й суспільної необхідності.

Головна мета аудиту – забезпечити контроль за вірогідністю інформації, відбиваної в бухгалтерській і податковій звітності. Дані про використання майна, коштів, проведення комерційних операцій та інвестицій у юридичних суб'єктів можуть бути об'єктивно підтверджені незалежним аудитом. Подання достовірної і неупередженої інформації зацікавленим особам

забезпечується через аудиторський висновок, виданий суб'єктом аудиторської діяльності [23, с.4].

За об'єктами в міжнародній практиці розрізняють три типи аудиту: операційний аудит, погоджений аудит, або аудит на відповідність, та аудит фінансової звітності (рис.3.1.).

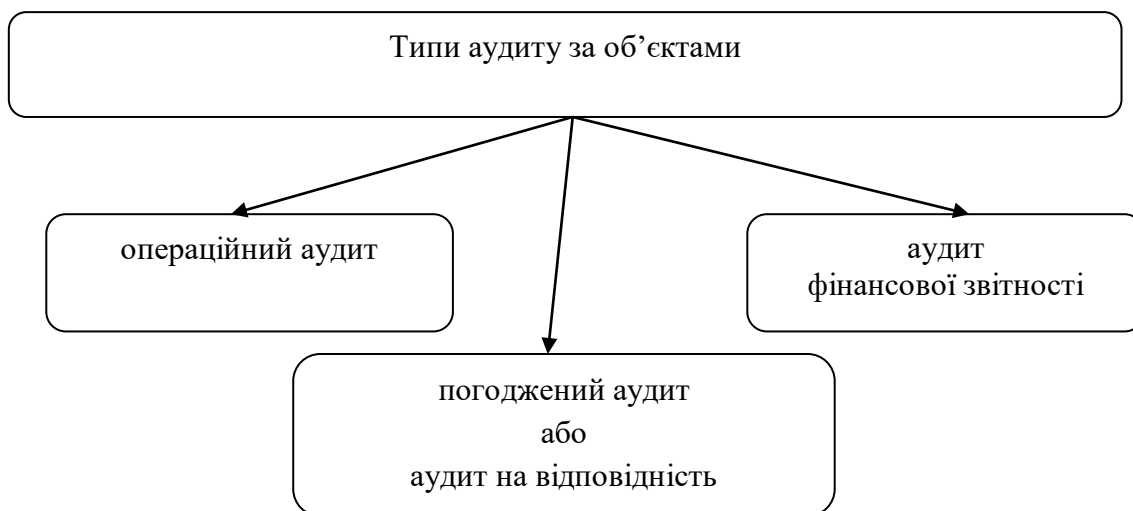

Рис. 3.1. Типи аудиту за об'єктами

Операційний аудит (аудит господарської діяльності) – це перевірка будь-якої частини процедур і методів діяльності суб'єктів господарювання з метою оцінки продуктивності й ефективності. Результатом такого аудиту є рекомендації з удосконалення операцій.

Погоджений аудит (аудит на відповідність) направлений на визначення відповідності специфічних процедур і правил, які приписані персоналу керівництвом.

Аудит фінансової звітності виконується для визначення того, чи узгоджена зведена фінансова звітність із загальноприйнятими бухгалтерськими принципами, а також на будь-якій іншій основі, притаманній бухгалтерії суб'єкта господарювання [23, с.6].

Об'єкти аудиту можуть бути різними за складом і структурою, відношенням до різних сфер діяльності й іншими характеристиками. Така

широка характеристика об'єктів аудиту вимагає проведення їхньої класифікації. Об'єкти аудиторської діяльності розподіляють на такі групи:

Складність об'єктів. За цією ознакою можна виділити дві групи об'єктів:

1. Складні об'єкти: сукупні ресурси й господарські процеси, цілісні системи управління.

2. Прості об'єкти: ресурси, господарські процеси, системи управління, які мають за відношенням до першої групи підпорядковане значення.

Метод аудиту як практичної діяльності становить сукупність способів, прийомів для дослідження стану об'єктів, що вивчаються. Ці методи можна об'єднати в такі групи:

- прийоми першої групи дозволяють визначити кількісний і якісний стан об'єкта;
- друга група прийомів дозволяє визначити відхилення дійсного стану об'єкта від діючих норм і нормативів, планових показників та інших правил;
- прийоми третьої групи пов'язані з оцінкою стану об'єкта (в минулому, теперішньому й майбутньому).

Отже, методом аудиту є визначення реального дійсного якісного і кількісного станів об'єктів, виявлення відхилень, які відбуваються, від базового або нормативного його стану й оцінка цих відхилень за критеріями доцільності й законності. Систематичні завдання і мистецтво аудиторів полягає в тому, щоб застосовувати під час проведення аудиторських послуг найефективніші методичні прийоми для успішного виконання поставлених завдань.

Аудиторська оцінка фінансового стану підприємства може здійснюватися як відділом внутрішнього аудиту так і незалежними аудиторами.

3.2. Методика аудиту фінансового стану підприємства

Роль сучасного аудиту в прийнятті оптимальних управлінських рішень безперервно зростає, що, в свою чергу, вимагає від аудиторської спільноти постійного вдосконалення і наукового обґрунтування методології і організації проведення аудиторської перевірки.

Поява фінансових ринків, пріоритет фінансових ресурсів об'єктивно сприяли розвитку такого важливого напрямку аналітичної роботи як аудиторська діяльність. Загальний порядок проведення аудиторських перевірок та надання аудиторських послуг викладений в міжнародних стандартах аудиту, достатньо багато ґрунтовних досліджень з цього питання і провідних вчених України, зокрема М.Т. Білухи, Б.І.Валуєва, С.Ф. Голова, З.В. Гуцайлюка, Г.М.Давидова, Н.І. Дорош, С.Я. Завгороднього, С.Я. Зубілевича, М.В. Кужельного, А.М. Кузьмінського, М.Р.Лучка, О.А. Петрик, К.І. Редченка, О.Ю.Редька, В.С. Рудницького, Б.Ф.Усача та інших.

Майже всі вчені, як вітчизняні, так і зарубіжні, досліджуючи аудит фінансового стану, обмежуються викладом теоретичних засад фінансового аналізу, розглядаючи його як один з видів аудиторських послуг, по-різному трактуючи етапи та порядок його проведення, а також набір необхідних ключових показників [90, с.248].

Сучасний аудит фінансової звітності (найпоширеніший вид аудиту) вже не обмежується резюмуванням недоліків у системі обліку та фінансовій звітності клієнта за минулий рік чи декілька років. Від аудитора очікують також оцінки подій, які відбуваються після дати складання останнього балансу, висловлення думки про можливість безперервного функціонування підприємства, яке перевіряється протягом найближчого перспективного періоду, аналізу прогнозних фінансових показників.

Американські вчені Е.А. Аренса і Дж.К. Лоббека вважають, що «Аудит – це процес, за допомогою якого компетентний незалежний працівник нагромаджує й оцінює свідчення про інформацію, що підлягає кількісній оцінці і належить до специфічної господарської системи, з метою визначення і відображення у своєму висновку ступеня відповідності цієї інформації встановленим критеріям» [4, с.7].

На думку Редченка К.І., для розвитку теорії і практики аудиту слід, в першу чергу, використовувати широке тлумачення аудиту, сформульоване з врахуванням різноманітності його видів, і пропонує визначення аудиту як процесу збирання незалежним працівником достовірної інформації про об'єкти дослідження з метою оцінки її відповідності визначеним критеріям і надання компетентного висновку зацікавленим користувачам [76, с.21].

Аудит фінансового стану може бути:

- ✓ самостійним видом послуг;
- ✓ інтегрованим видом послуг (процедури незалежної оцінки фінансової інформації під час проведення фінансового, управлінського або екологічного аудиту).

Метою аудиту фінансового стану клієнта є:

- визначення сутності та змісту ділової активності;
- оцінка фінансово-господарських перспектив клієнта, його функціонування в майбутньому;
- оцінка стану бізнесу клієнта.

Аудиторська перевірка фінансового стану підприємства складається з певних частин – стадій: попереднє дослідження об'єкту, планування, перевірка внутрішнього контролю на підприємстві, аналітична перевірка фінансової інформації, огляд фінансової звітності, підготовка аудиторського звіту і висновку.

Особливу увагу при проведенні аудиту фінансового стану слід приділити отриманню доказів стосовно наявності у суб'єкта перевірки умов продовжувати власну діяльність, тобто дотримання такого принципу

підготовки фінансової звітності як безперервність діяльності підприємства. Це пов'язано з тим, що однією з найбільш складних для аудитора є ситуація, коли після аудиторської перевірки та видачі позитивного висновку підприємство раптово зупиняє діяльність з причини ймовірності банкрутства [90, с.250].

Для побудови моделі аудиту фінансового стану були використані розробки В.В. Бурцева, викладені в дослідженнях, присвячених аудиторській оцінці ефективності систем управління [11, с. 255]. В цій моделі пропонується виділення наступних основних елементів:

- об'єкт аудиту;
- критерії ефективності стану та функціонування об'єкту аудиту, під якими розуміється показники (сукупність показників), які характеризують ефективний стан або функціонування об'єкту аудиту та висувають основні вимоги до об'єкту аудиту;
- методи (методика) аудиту (отримання аудиторських доказів).

Завдання аудиту фінансового стану підприємства відображені на рис. 3.2.

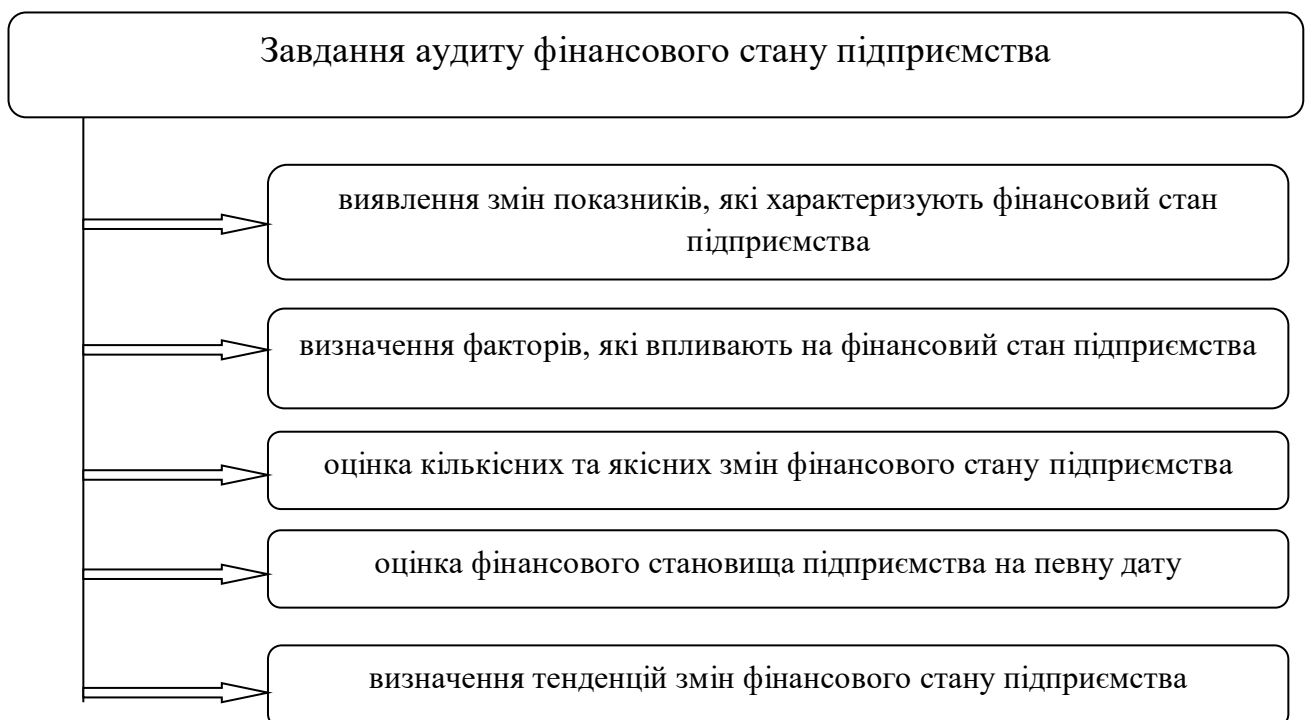

Рис.3.2. Завдання аудиту фінансового стану підприємства

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азарова А.О., Рузакова О.В. Математичні моделі та методи оцінювання фінансового стану підприємства: Монографія. Вінниця: ВНТУ, 2010. 172 с.
2. Алексеева А.И., Комплексный экономический анализ хозяйственной деятельности. Киев: Кондор, 2011 712 с.
3. Андрієнко В. Поняття та склад фінансової звітності в умовах гармонізації бухгалтерського обліку. *Наука молода. Збірник наукових праць молодих вчених ТНЕУ*. 2008. -№9. С. 153-157.
4. Аренс А., Лоббек Дж. Аудит: Пер. с англ. – М.: Финансы и статистика, 1995. – 560 с.
5. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія і практика. 2-ге видання. Навч.посібник –К.: Центр учбової літератури, 2011. 328 с.
6. Бандурка О.М., Коробов М.Я., Орлов П.І, Фінансова діяльність підприємства: Підручник.–2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Либідь, 2002. 384 с.
7. Білик М.Д., Павловська О.В. Фінансовий аналіз: Навчальний посібник.- 2-ге видання. Київ: КНЕУ, 2007. 592 с.
8. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: учебный курс; 2 е изд., перераб. и доп. Киев: Ника Центр, Эльга, 2004. 656 с.
9. Бугай В.З., Омельченко В.М. Аналіз та оцінка фінансової стійкості підприємства. *Держава та регіони*. 2008. № 1. С. 34–39.
10. Бутинець Ф. Ф. Аудит: підруч. [для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів]. 2-е вид., перероб. та доп.–Житомир : Рута, 2002. 672 с.
11. Бурцев В.В. Управленческий аудит системы сбыта готовой продукции. – М.: Информационно-внедренческий центр —Маркетинг, 1999. – 48 с.
12. Буряк П.Ю., Римар М. В., Биць М. Т. Фінансово-економічний аналіз: Підручник. Київ: ВД «Професіонал», 2004. 528 с

13. Варічева Р. Система обліку як складова інформаційного забезпечення економічного механізму виробничого управління: етапи розвитку, цілі та показники. *Економіст*. 2010. № 6: Ноосферна модель виробництва. С. 61-64.
14. Васильева Л.С., Петровская М.В. Финансовый анализ: Учебник. 3-е издание стереотипное. Москва: КНОРУС, 2008. 816 с.
15. Веріга Г., Савро А. Проблемні аспекти трансформації фінансової звітності підприємств України відповідно до принципів МСФЗ. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2010. №9. С. 19-25.
16. Вдовенко Л.О. Роль аудиторської перевірки в оцінці фінансового стану підприємств. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. 2013. № 1, Т. 2. С. 41-47.
17. Вороная Н., Свіріденко А. Річна фінансова звітність. *Податки та бухгалтерський облік*. Спецвипуск. 2010. 27 грудня (№12): Річна фінансова звітність. С. 4-13.
18. Воронко О.С. Економічний аналіз, Навчальний посібник. Київ: Знання – Прес, 2012. 280 с.
19. Гушко С.В. Шайкан А.В. Фінансовий аналіз: Навч. посібник. Київ: Знання - Прес, 2011, 359 с.
20. Грабовецький Б.Є., Шварц І.В. Фінансовий аналіз та звітність. Навчальний посібник. Вінниця : ВНТУ, 2011. 281 с.
21. Гуцаленко У.О. Внутрішній аудит як складова системи ефективного управління підприємством. *Інноваційна економіка*. 2011. №2. С. 111-114.
22. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15/stru> (дата звернення 5.08.2019).
23. Гордієнко Н.І., Харламова О.В., Мізік Ю.І. Аудит: методика і організація : навч. посібник. 2-ге вид., перероб. і доп. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 319 с.

24. Давидов Г.М., Шалімова Н.С. Звітність підприємств: навч. посібн Київ: Знання, 2010. 623 с.
25. Данилюк М.О., Савич В.І. Управління фінансовою санацією підприємства. Навчальний посібник. Київ.: Центр навчальної літератури, 2006. 320 с.
26. Даньків Й.Я., Лучко М.Р., Остапюк М.Я. Фінансовий облік: первинна документація та облікова реєстрація: Навч. посіб. Київ: Знання, 2005. 319 с.
27. Інструкція про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України : затв. постановою Правління НБУ від 24.10.2011 р. № 373. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2343-12/ed19920514> (дата звернення 5.08.2019).
28. Економічний аналіз: Навч. посібник/ М.А.Болюх, В.З.Бурчевський, М.І.Горбатюк та ін. За ред. акад. НАНУ, проф. М.Г. Чуманенка. Вид. 2-ге, перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2003. – 556 с.
29. Івахненко В.М. Курс економічного аналізу: Навчальний посібник. Київ: Знання, 2004. 190с.
30. Ізмайлова К. В. Сучасні технології фінансового аналізу: Навч. посіб. Стереотип. Київ: МАУП, 2003. 132 с.
31. Ізмайлова К. В. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. – 2-ге вид. Стереотип. Київ: МАУП, 2001. 152 с.
32. Загородній А.Г., Вознюк Г. Л., Партин Г.О., Облік і аудит: термінологічний словник. Львів : «Центр Європи», 2011, с. 164.
33. Кислиця О. Я. Мягких І.М. Економічний аналіз: Курс лекцій. Київ: Вид – во Європ. ун- ту, 2003. 171 с.
34. Ковалевська А.В., Асєєв С.І. Критичний аналіз методів оцінки фінансового стану підприємства. *БІЗНЕСІНФОРМ* 2012. № 3.
35. Кіндрацька Г.І., Білик М.С., Завгородній А.П. Економічний аналіз: Навчальний посібник. Київ: Знання – Прес, 2008. 487с.
36. Йовенко І. Проведення внутрішнього аудиту на підприємстві: важливі аспекти. *Аудитор України*. 2015. № 4. С. 30–35..

37. Кулик Р. Р. Оцінювання фінансового стану суб'єктів господарювання: доцільність залучення аудиторських фірм. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія"*. 2011. №16. С. 168-174.
38. Ковалев В.В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор Инвестиций. Анализ отчетности. М., 1999.- 512 С.
39. Костенко Т.Д. Підгора Є.О., Рижиков В.С., Панков В.А. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства: Навч. посібн. Київ: ЦНЛ, 2005. 400 с.
40. Камаренко Г.О., Чорна О.Є. Фінансовий аналіз. Підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 392 с.
41. Костирко Р.О. Фінансовий аналіз: Навч. посібник., Харків: Фактор, 2007. 784 с.
42. Колісник Г.М., Слюсаренко В.Є. Аудит : навч. посіб. Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2015. 296 с.
43. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: Навч. Посібник. Київ : Т – во «Знання», КОО, 2000. 378 с.
44. Кудрицький Б. В. Методичні та організаційні аспекти аудиту фінансової звітності в умовах сучасних інформаційних технологій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.00.09. Київ, 2007. 20 с.
45. Купалова Г. І. Теорія економічного аналізу. Навч. посіб., Київ: Знання, 2008. 639 с.
46. Кримінальний Кодекс України від 5.04.2001 р. № 2341-III.: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення 5.08.2019).
47. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання. Київ: КНЕУ, 2001. 387 с.
48. Левицька О.О. Основи фінансового та управлінського аналізу господарської діяльності підприємств при впровадженні інноваційних проектів. Вісник НУВГП. 2008. с.164-171.

49. Лепейко Т.І. Аналіз сучасних методик прогнозування ймовірності банкрутства підприємств. *Університетські наукові записки. Економіка*. 2010. №2. С.163-173.
50. Литвин Б.М., Стельмах М.В. Фінансовий аналіз: Навчальний посібник. К.: «Хай – Тек Прес», 2008. 336 с.
51. Литвин Б.М., Економіко-аналітична діяльність в організації: Підручник. К.: «Хай-Тек Прес», 2008. 352 с.
52. Литвин З.Б. Економічний аналіз: Навчальний посібник. Економічна думка. Тернопіль, 2009. –96 с.
53. Литвин З.Б. Функціонально-вартісний аналіз: навч.посібник. Київ: « Хай –Тек Прес», 2009. 170 с.
54. Литвин З.Б. Теорія економічного аналізу: Методичні поради і завдання з дисципліни, для студентів напрямку підготовки «Менеджмент» 6.030601 усіх форм навчання. Тернопіль: Економічна думка, 2010. 224 с.
55. Литвин З.Б. Необхідність економічного аналізу в системі управління підприємством. *Бухгалтерський облік, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку*: зб. матеріалів доп. учасн. II Міжнар. наук.- практ. конф. Чернігів. 2014. С.125-127.
56. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: монографія. Київ. КНЕУ. 2005. 387 с.
57. Лучко М. Р., Жукевич С. М., Фаріон А. І. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 304 с.
58. Люта О.В., Сізова А.В. Економічна сутність фінансової стійкості підприємства та напрями її забезпечення. *Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ, Серія: Економічні науки*, № 2/2012. С.145-156.
59. Мних Є.В. Економічний аналіз: підручник Київ: ЦУЛ, 2008. 412с.
60. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг (видання 2016–2017 р.). URL: <https://www.apu.net.ua/component/content/article/2-uncategorised/1151->

miznarodni-standarti-kontrolyu-yakosti-2016-2017 (дата звернення 30.09.2019).

- 61.Методичні рекомендації зі складання звіту про управління: затв. наказом М-ва фінансів України від 7.12.2018 р. № 982. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0982201-18> (дата звернення 11.09.2019).
- 62.МСБО 1 «Подання фінансової звітності». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS-1_ukr_2016.pdf (дата звернення 11.09.2019).
- 63.НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : затв. наказом М-ва фінансів України від 7.02.2013 №73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення 10.09.2019).
- 64.НП(С)БО 2 «Консолідована фінансова звітність» : затв. наказом М-ва фінансів України від 27.06.2013 № 628. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13> (дата звернення 10.09.2019).
- 65.Олійник О.В. Стан економічного аналізу в Україні: проблеми адаптивності до інституційних запитів. *Міжнародний збірник наукових праць 1(16)*.
- 66.Основи аудиту. С. І. Дерев'янку, С. О. Олійник, Н. П. Кузик, О. М. Ганяйло. навч. пос. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 328 с.
- 67.Про аудиторську діяльність : Закон України від від 14.09.2006 р. № 140-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/3125-12> (дата звернення 25.09.2019).
- 68.Перелік послуг, які можуть надавати аудитори (аудиторські фірми) : затв. рішенням Аудиторської палати України від 22.12.2011 р. № 244/14. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr244230-11>. (дата звернення 25.09.2019).
- 69.Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 р. № 2258–VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19> (дата звернення 25.09.2019).

70. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 р. № 996–XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення 10.09.2019).
71. Пічугіна Т.С., Шубіна С.В., Мірошник О.Ю. Фінансовий аналіз у схемах і таблицях: навчальний посібник. Львів «Новий світ – 2000» 2011. 326 с.
72. Ползова В.М. Сучасні підходи до оцінки фінансового стану підприємства *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010, №5. Т. 2.
73. Попович П. Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання: Підручник. – 3-тє вид. перероб. І доп. Київ: «Знання», 2008. – 630 с.
74. Поддєрьогін М.Д, Фінанси підприємства. Підручник. Київ. КНЕУ, 2017. 552 с.
75. Подолянчук О.А. Значення внутрішнього аудиту в системі контролю сільськогосподарського підприємства. *Економічний аналіз*. 2010. №6. С. 479-481.
76. Редченко К.І. Аудит стратегічних управлінських рішень, прогнозів та проектів: Монографія. Львів: Видавництво ЛКА, 2001. 402 с.
77. Робертсон Дж.К. Аудит: Пер. с англ. М.: КРМГ и Контракт, 1993. 496 с.
78. Рудницька О.М., Я.Р. Біленська Шляхи покращення фінансового стану українських підприємств. Національний університет «Львівська політехніка», 2009. с.132-138.
79. Рудницький В.С. Методологія і організація аудиту : монографія. Тернопіль : Економічна думка, 1998. 196 с.
80. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посібник. – 2-ге вид., випр. і доп. К.: Знання, 2005. 662 с.
81. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посібник. – 3-ге вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2007. – 668 с.
82. Серединська В.М., Загородна О.М., Білоус О.С., Федорович Р.В.. Економічний аналіз. Тернопіль: Видавництво Астон, 2007. 416 с.
83. Сахно Л.А., Йолшин Л.А. Аудит фінансового стану підприємства. *Молодіжний економічний дайджест: наук. електр. журн.* / М-во освіти і

- науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана», Наук. студентське т-во ; редкол.: О.І. Олексюк (голова) [та ін.]. Електрон. текст. дані. Київ: КНЕУ, 2015. № 4. С. 99–103.
84. Тарасенко Н.В. Економічний аналіз діяльності промислового підприємства. Навч. посіб. Львів: ЛБІ НБУ, 2003. 485 с.
85. Тарасенко Н.В. Економічний аналіз. Навчальний посібник. 4-те видання, стереотипне. Львів: «Новий світ», 2006. 344 с.
86. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. Київ: Знання, 2011. 815 с.
87. Флорова Т.О. Фінансовий аналіз: навчально-методичний посібник для самостійного вивчення і практичних завдань. Київ: Вид-во Європейського університету, 2005. 253 с.
88. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз. Підручник. Київ: ЦНЛ, 2008. 566 с.
89. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення 5.08.2019).
90. Шалімов Н.С., Невдаха Н.А. Теоретичні засади аудиту фінансового стану підприємства. Збірник наукових праць. Кіровоградський національний технічний університет. 2015. С. 248-257.
91. Шиян Д.В., Строченко Н.І. Фінансовий аналіз: Навч. посібник. – К. Видавництво А.С.К., 2003. – 240 с.
92. Шеремет О.О. Фінансовий аналіз Київ: Кондор, 2010. 194 с.
93. Череп А.В., Шмиголь Н.М. Моделі та методи прийняття рішень в аналізі і аудиті. Навч. посібн. К.: Кондор, 2011.- 328 с.
94. Шишкин В.Ю. Аудит и финансовый контроль. *Главбух*. 2008. №3. С. 17-24.

